

Profesor **Nikola I. Stamenković**, dipl. inž. građevinarstva

(1858 – 1910)

Profesor Nikola Stamenkovića je prvi srpski profesor hidrotehničkih disciplina i jedan od osnivača i prvi urednik prvog inženjerskog naučnog i stručnog glasila na Balkanu – 'Srpskog tehničkog lista'. Po svekolikim stručnim, nastavnim, publicističkim, ali i društvenim aktivnostima prof. Nikola Stamenković se može smatrati utemeljivačem hidrotehničkog obrazovanja i stvaralaštva u Srbiji, ali i u zemljama zapadnog Balkana.

Nikola Stamenković je rođen u Beogradu 21. marta 1858. godine. Osnovnu školu je završio u Beogradu 1868. godine. Srednje obrazovanje je stekao u Realki - Prvoj beogradskoj gimnaziji u kojoj je maturirao 1874. godine.

Po završetku Realke upisao se na Tehnički fakultet tadašnje Velike škole, koju je završio 1879. godine. Na dalje školovanje otišao je u Minhen, gde je studirao na građevinskom odseku tada poznate Minhenske politehnike. U skladu sa tadašnjim pravilima na tom univerzitetu je praktično ponovo započeo studiranje. Po završetku studija u Minhenu vratio se u Srbiju 1885. godine, gde je primljen u državnu službu, u železničko odeljenje Ministarstva građevina. Diplomski državni ispit je položio u jesen 1886. godine i unapređen je u inženjera VI klase, januara 1887. godine. Te godine je izabran za profesora Tehničkog fakulteta, što je Kralj Milan potvrdio ukazom od 21. novembra. Njegovo pristupno predavanje na Velikoj školi (1888.) 'Razvitak i značaj hidrotehnike' bilo bi i sada aktuelno. Predavao je više predmeta: Regulacija reka, Kanaliziranje reka, Snabdevanje varoši vodom, Navodnjavanje ili zalivanje zemljišta vodom, Isušivanje barovitog i močvarnog zemljišta, Kanalizacija varoši, Hidrotehničke građevine. Bio je erudita i poliglota, pa je prevodio na srpski jezik najvrednija članke i publikacije. Preveo je i 1890. godine objavio tada najbolju knjigu iz oblasti hidrotehnike 'Osnovi hidrotehnike' Gustava Tolkmitta. To je prvi udžbenik iz hidrotehnike na ovim prostorima. Godine 1894. učinio je pionirski pomak – osnovao je Zavod za hidrotehniku na Tehničkom fakultetu Velike škole. Godine 1894. izabran je za dekana Tehničkog fakulteta Velike škole, a u dva mandata (za to vreme neuobičajeno) 1898-99 i 1899-1900. godine biran je za rektora Velike škole. Važio je za odličnog, sistematičnog i omiljenog predavača. Zbog svojih stručnih i ljudskih kvaliteta i poslovične objektivnosti postavljen je za predsednika Komisije za polaganje državnih ispita za inženjere i arhitekte.

Sa Milivojem Joksimovićem pokrenuo je 1890. godine 'Srpski tehnički list' i postao njegov urednik. Udruženje srpskih inženjera i arhitekata, obrazovano 1890. prihvatilo je Srpski tehnički list kao svoje glasilo, a Nikola Stamenković kao urednik i glavni saradnik ostaje do 1903. godine. Bio član upravnog odbora tog Udruženja, 1901. je izabran za potpredsednika, a od 1902. do 1904. je bio njegov predsednik. Objavljivao je brojne članke, najčešće i 'Srpskom tehničkom listu'. Značajna je njegova monografija 'Građa za proučavanje Morave' iz 1896. godine. Opus njegovih članaka je širok i obuhvata regulacije reka, brane, vodovode, kanalizaciju, plovidbu (člankom o 'kanalu posred Evrope' nagovestio je plovni put Dunav-Rajna Majna). Njegov članak 'Poplave i šume' bio bi i sada aktuelan.

Bio je najuticajniji inženjer građevinarstva, ali je odbijao ponude da bude ministar. Prihvatio je da kratko vreme bude predsednik Beogradske opštine, da bi dobro usmerio razvoj komunalne infrastrukture – vodovoda, kanalizacije, uređenja kejova, ulica. U skladu sa Zakonom o vodama iz 1905., a na njegovu inicijativu, godine 1905. u Ministarstvu narodne

privrede obrazovano je Hidrotehničko odeljenje, sa velikim ingerencijama. Odeljenje je imalo i Upravu voda, na čijem čelu je u početku bio Nikola Stamenković. Kao racionalno usmeren inženjer prihvatao je samo one dužnosti na kojima je mogao da odmah na početku izvrši dobro stručno i organizaciono usmerenje, sa jasnim zadacima koje treba obaviti, a onda bi našao dobre zamenike, pa bi se povlačio na nov zadatak.

Kao najistaknutiji stručnjak hidrotehničar biran je u stručne komisije, najčešće na njihovo čelo, za sva važna hidrotehnička pitanja u Srbiji. Rukovodio je radovima oko istraživanja vode i projektima izgradnje kupatila u Vranjskoj Banji, Smederevskoj Palanci, Banji Koviljači, i dr. Pisao je i o regulisanju rečnih tokova, sa naglaskom na Moravu i uređenje Đerdapa, kao i o podizanju pristaništa u Beogradu. Posebnu pažnju zaslužuje njegov rad vezan za vodovod i kanalizaciju Beograda. Umro je u 52 godini života 12. januara 1910. godine u Nišu dok je predsedavao na sastanku o hidroelektranama na Nišavi. Ostaće upamćen kao prvi profesor i stručnjak koji je u najboljem pravcu usmerio studije hidrotehnike na Građevinskom fakultetu u Beogradu i razvoj sektora voda u Srbiji.

Branislav Đorđević

10.9.2018.